

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Львівський державний університет внутрішніх справ
Інститут з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Факультет № 3
Кафедра соціально-гуманітарної підготовки

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Назва освітньо-професійної програми	Правоохоронна діяльність
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Код та назва галузі знань	26 «Цивільна безпека»
Код та назва спеціальності	262 «Правоохоронна діяльність»
Вид навчальної дисципліни	вибіркова
Мова викладання	українська
Рік підготовки	другий

Львів 2024

Професійно-психологічна підготовка поліцейського: програма навчальної дисципліни для підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Львів: ЛьвДУВС, 2024. 13 с.

Розробники програми:

доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки факультету №3 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції к.псих.н., доцент Наталія ПРЯХІНА

завідувач кафедри соціально-гуманітарної підготовки факультету №3 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції к.ю.н., доцент Ярослав КОГУТ

Рецензенти:

- доцент кафедри права та публічного управління ЗВО «Університет Короля Данила» кандидат соціологічних наук, доцент Олександра ПТАШНИК
- доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки факультету № 3 ПФПНП ЛьвДУВС кандидат педагогічних наук, доцент Юрій ЖИДЕЦЬКИЙ

Погоджено: гарант освітньо-професійної програми заступник директора Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції кандидат юридичних наук, професор

Данило ЙОСИФОВИЧ

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарної підготовки факультету № 3 ПФПНП ЛьвДУВС, протокол № 16 від 22.07.2024 р.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету № 3 ПФПНП ЛьвДУВС, протокол № 14 від 31.07.2024 р.

Рекомендовано до затвердження Науково-методичною радою ЛьвДУВС, протокол № 1 від 07.08.2024 р.

Обговорено та схвалено на засіданні Вченої ради ЛьвДУВС, протокол № 3 від 15.08.2024р.

1. МЕТА ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – здійснення психологічної підготовки здобувачів вищої освіти до служби в органах та підрозділах Національної поліції України, а також оптимізація роботи поліцейських.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- вивчення основ психології професійної діяльності;
- психологічна характеристика особливостей поліцейської діяльності;
- вивчення впливу служби в поліції на психіку поліцейського;
- психологічна характеристика поліцейського колективу як професійної системи;
- виявлення психологічних особливостей професійного спілкування поліцейських та оволодіння необхідними навиками комунікації;
- оволодіння методикою вирішення конфліктів у професійній діяльності;
- визначення шляхів профілактики психоемоційної напруженості та подолання негативних емоційних станів у роботі поліцейського;
- формування готовності до дій в психологічно-складних чи екстремальних умовах;
- вивчення психологічних особливостей діяльності поліцейських щодо забезпечення публічної безпеки та порядку;
- формування поваги до закону, прав і свобод людини та громадянина, толерантності та недискримінації в своїй діяльності;
- виховання патріотизму, почуття службового обов’язку та гідності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» на рівні очікуваних програмних результатів навчання щодо знань і умінь є формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в процесі професійної діяльності поліцейських;
- здатність до пізнання та усвідомлення гендерних особливостей;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації, здатність протидіяти стресовим чинникам, конфліктам та попередження деструктивних психоемоційних станів;
- здатність приймати обґрунтовані рішення, підвищувати рівень психологічної надійності та витривалості працівника поліції;
- здатність взаємодіяти із колегами та оточенням;
- здатність швидко і гнучко змінювати свою поведінку відповідно до вимог екстремальної ситуації;
- здатність до критичного мислення, прояву емпатії та нейтралізації психологічних бар’єрів;

-здатність до розвитку навичок ефективного спілкування та використання методів психологічного впливу та прийомів маніпулятивної поведінки у професійній комунікації.

Отже, для досягнення мети навчальної дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейського» очікується, що за результатами навчання здобувачі вищої освіти повинні знати:

- методи які використовує психологія правоохоронної діяльності;
- місце психологічної складової в підготовленості поліцейського;
- особливості професійного спілкування поліцейського;
- соціально-психологічні особливості службового колективу;
- психологічні основи вирішення конфліктів;
- детермінанти психоемоційної напруженості;
- особливості впливу екстремальних ситуацій на психіку та дії поліцейських;
- психологією та характеристиками натовпу;
- психологічними особливостями переговорної діяльності.
- складові професійно-психологічної підготовленості;
- структурні компоненти особистості;
- прийоми професійного спілкування;
- складові структури психологічного впливу;
- методи психологічного впливу поліцейського;
- поняття, типи та особливості професійної мотивації;
- поняття та етапи професійної адаптації;
- предмет, об'єкт та типологію конфліктів;
- поняття психоемоційної напруженості;
- методи саморегуляції;
- механізми формування натовпу;
- поняття та рівні професіоналізму та професійної самосвідомості поліцейського;
- характерні особливості типів темпераменту, здібностей, характеру, акцентуації характеру;
- психологічні аспекти невербальної комунікації;
- психологічні бар'єри у професійному спілкуванні;
- особливості використання методів переконання, навіювання, наслідування у спілкуванні;
- стратегії і методи розв'язання конфліктів;
- способи взаємодії поліцейського із діючим натовпом (агресивним, панічним, корисливим, протестним);

У результаті набутих у процесі вивчення навчальної дисципліни знань здобувачі вищої освіти повинні вміти:

- визначати і розвивати професійні пізнавальні, інтелектуальні, емоційно-вольові якості працівника поліції;
- вдосконалювати різні види професійної пам'яті, уваги;
- надавати першу психологічну допомогу при виникненні негативних психоемоційних станів;
- використовувати особливості візуальної діагностики під час встановлення комунікативного контакту у професійній діяльності;
- застосовувати психологічні засоби і прийоми безпечної поведінки в особливих ситуаціях виконання обов'язків;
- аналізувати і узагальнювати досвід безпечної поведінки колег по роботі та інших працівників у екстремальних умовах оперативно-службової діяльності;
- дотримуватись правил безпечного спілкування.
- вивчати індивідуально-психологічні особливості особистості поліцейського;
- застосувати базові психологічні знання в організації професійної діяльності в правоохоронних органах;
- визначати психологічні механізми правопорушення, способи маскування та поведінки злочинців;
- аналізувати професійно-психологічні процеси професійної діяльності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними, виявляти їх тенденції, шляхи розвитку;
- застосовувати знання з професійно-психологічної підготовки при детермінації правопорушень та злочині, діяльності злочинних груп, злочинності у різних сферах суспільного життя;
- застосовувати психологічні методи і прийоми у повсякденній правоохоронній діяльності.

2. ЗМІСТ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ

Тема 1. Зміст і сутність професійно-психологічної підготовки поліцейських

Поняття професійної та правоохоронної діяльності. Ефективність професійної діяльності. Поняття та рівні професіоналізму. Порядок здійснення професійного відбору до правоохоронних органів. Професійне самовизначення. Види професійної діяльності. Стадії професіоналізації. Професійно-важливі якості поліцейського. Соціально-психологічні чинники, які впливають на діяльність правоохоронних органів. Професійна самосвідомість та її структурні компоненти. Розвиток професійної самосвідомості. Методи професійної психології: спостереження, експерименту, опитування, аналіз документів, вивчення продуктів діяльності, експертних оцінок, тестів.

Тема 2. Загальнопсихологічні основи професійної діяльності поліцейського
Тлумачення поняття психологія, її об'єкту предмету та основних завдань.

Основні категорії психології (психіка, свідомість, самосвідомість). Структура психіки та характеристика психічних процесів, психічних станів, психічних властивостей. Теорії дослідження темпераменту, основні характерні особливості типів темпераменту, їх сумісність, та властивості. Здібності, характер, акцентуації характеру. Вплив психічних станів на поведінку й діяльність особистості. Поняття про особистість. Структурні компоненти особистості. Індивідуально-типологічні якості особистості. Розвиток професійно важливих якостей працівників поліції.

Тема 3. Психологічні особливості професійного спілкування
працівників поліції

Характеристика особливостей професійного спілкування працівників поліції. Поняття, види та сторони професійного спілкування поліцейського. Завдання професійного спілкування. Механізми та ефекти міжособистісного сприймання. Вербальні та невербальні засоби спілкування.

Поняття комунікативної компетентності поліцейського. Види та прийоми слухання. Поняття візуальної психодіагностики. Загальна характеристика методів візуальної психодіагностики. Формування першого враження встановлення психологічного контакту, визначення провідної репрезентативної системи. Етапи професійного спілкування поліцейського. Причини виникнення психологічних бар'єрів у спілкуванні, методики їх усунення або нейтралізації. Особливості ефективної комунікації з різними категоріями громадян.

Тема 4. Колектив працівників органів Національної поліції як професійна система

Особливості колективу працівників правоохоронних органів. Поняття службового колективу. Керівник колективу. Характеристика професійної компетентності людини, показник здатності людини до професійної діяльності - зрілість міжособистісного спілкування, до колективної праці з оточуючими. Великі і малі професійні групи. Основні соціально-психологічні ознаки професійного колективу працівників правоохоронних органів. Характеристика елементів професійних колективів. Структура соціально-психологічної владності в малій групі. Поняття лідерства, керівництва. Групові процеси.

Тема 5. Психологічні особливості вирішення конфліктів у професійній діяльності поліцейського

Загальна характеристика конфліктів що виникають у професійній діяльності працівників поліції. Поняття, предмет, об'єкт та структура конфлікту. Функції конфліктів. Типологія конфліктів: внутрішньо особистісні, міжособистісні, внутрішньогрупові, міжгрупові. Ознаки конструктивних та деструктивних конфліктів. Причини виникнення конструктивних та деструктивних конфліктів. Механізми психологічного захисту. Механізми та методи управління конфліктами. Стратегії вирішення конфлікту. Посередництво та медіація у вирішенні конфліктів – принципи, етапи та види. Профілактика та попередження конфліктів.

Тема 6. Психоемоційна напруга та шляхи її подолання у професійній діяльності працівників поліції

Поняття психоемоційної напруги. Ситуації що провокують її виникнення. Зовнішні та внутрішні (психологічні та соціально-психологічні) детермінанти психоемоційної напруженості. Поняття, види, наслідки стресу. Стадії стресу «Синдром професійного (емоційного) вигорання» та чинники його ризику. Адаптивність до психоемоційної напруженості. Заходи підтримки професійної надійності поліцейського в умовах екстремальності. Психофізіологічні заходи (загальні і спеціальні). Методи саморегуляції.

Тема 7. Психологічні особливості підготовки до діяльності в екстремальних умовах

Поняття екстремальних умов, екстремальних станів, екстремальних ситуацій. Типи екстремальних ситуацій, що виникають в діяльності працівників поліції. Групи стрес-факторів: групи А – що мають безпосередній емоційний вплив (небезпека, невизначеність, раптовість, негативні емоційні стани); групи Б – мають опосередкований емоційний вплив, який залежить від професійних можливостей (дефіцит часу, збільшення темпу дій, поєднання декількох видів

діяльності, надмір інформації, крайня інтелектуальна складність, ступінь злагодженості). Вплив екстремальних ситуацій на психіку і дії поліцейського. Напрями психологічної підготовки працівників поліції до роботи в екстремальних ситуаціях.

Тема 8. Психологічні особливості забезпечення публічної безпеки і порядку

Перші дослідники натовпу. Поняття натовпу у різних джерелах. Механізми формування натовпу. Характеристики натовпу. Соціально-психологічні ознаки та особливості натовпу (висока контактність, підвищена групова навіюваність, емоційна збудливість, пригнічене відчуття відповідальності, відчуття сили, анонімності).

Масове спілкування як основний механізм розвитку натовпу. Типові психологічні способи впливу у натовпі (навіювання, зараження, наслідування).

За ступенем активності - пасивний, активний, агресивний. За характером поведінки – випадковий, конвенційний, експресивний, діючий (агресивний, панічний, корисливий, протестний). Прийоми психологічного впливу на натовп ззовні та зсередини.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні джерела:

1. Бесчастний В.М., Мухіна Г.В., Новікова. О.О. Комунікативні та психологічні аспекти підготовки фахівців для Національної поліції: навч. посіб. К.: ВД «Дакор», 2017. 204 с.
2. Бондаренко В.В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. К.: ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
3. Докаш В.І. Конфліктологія та медіація: навч. посіб. Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2021. 249 с.
4. Зарицька В.В. Психологія конфлікту: навч. посіб. Запоріжжя: ВД «Гельветика», 2019. 379 с.
5. Зарубіжний досвід ефективної комунікації поліцейських (Аналітичний огляд) / Андросюк В.Г. та ін. К.: 2018. 31 с.
6. Крашеніннікова Т.В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції: навч. посіб. Дніпро: Аверта, 2017. 107 с.
7. Кравченко І.С. Кононець В.П. Застосування методики «Зелена кімната» в діяльності Національної поліції: метод. рек. Дніпро: ДДУВС, 2018. 48 с.
8. Кокун О.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Практикум з формування стресостійкості військовослужбовців до раптових змін бойової обстановки: метод. посібник. К.: ЦУЛ, 2023. 54 с.
9. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах. навч. посіб. К.: Ніка-Центр, 2017. 505 с.
10. Климчук В.О. Психологія посттравматичного зростання: монографія. 2-ге вид., перероб. і допов. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 158 с.
11. Лебон Г. Психологія людських спільнот; за наук. ред. та пер. з фр. Григорія Понеділка. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2020. 203 с.
12. Мазаракі Н.А. Медіація в Україні: теорія та практика: монографія. К.: КНТЕУ, 2018. 275 с.
13. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: ЦУЛ, 2018. 272 с.
14. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. К.: Національна поліція, Unicef. 2021. 48 с.
15. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство: метод. посіб. / автори-упоряд.: Д. Пукас, О. Калашник, О. Кочемировська, Т. Цюман. К.: ФОП КЛИМЕНКО, 2015. 114 с.
16. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. К.: Ліра-К., 2020. 564 с.
17. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 324 с.

18. Посібник для підвищення кваліфікації органів та підрозділів Національної поліції України / О.І. Безпалова та ін. Х.: ХНУВС, 2019. 132 с.
19. Професійно-психологічна підготовка поліцейського: навч. посіб. / Я.М. Когут та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 403 с.
20. Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посіб. / О.О. Євдокімова та ін.; за заг. ред. В.В. Сокурєнка. Х.: НУВС, 2018. 426 с.
21. Психологічні особливості комунікації в діяльності оперативного працівника поліції: метод. рекомендації. / Я.М. Когут та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 112 с.
22. Психологія натовпу й управління ним при виконанні службово-бойових завдань: навч. посіб. / І.І. Приходько та ін. Х.: НА НГУ, 2015. 250 с.
23. Рахліс В.Л., Павленко О.О. Переговори і медіація: підруч. для підгот. проф. переговорника. Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 2020. 340 с.
24. Стресостійкість: навч. посіб. / Н.М. Бардин та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 203 с.
25. Серєда В.В., Кісіль З.Р. Юридико-психологічні засади запобігання професійній деформації працівників правоохоронних органів: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 848 с.
26. Стрес та стресостійкість в діяльності працівників правоохоронних органів: навч.-метод. посіб. / Н.М. Бардин та ін. Львів: Кварт, 2020. 120 с.
27. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практ. посіб. / Т.М. Титарєнко та ін. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.
28. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі: монографія / В.В. Серєда та ін.; за заг. ред. З.Р. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 600 с.
29. Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження: метод. посіб. / Кокун О.М. та ін. К. : ТОВ «7БЦ», 2021. 170 с.
30. Формування ювенальної компетентності поліцейських: навч.-метод. посіб. / Я.М. Когут та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 175 с.
31. Чалдині Р. Психологія впливу – 2. Харків: КСД, 2021. 400 с.

Додаткові джерела:

- Афонін Д. С., Боксгорн А. В. Особливості забезпечення публічної безпеки та порядку Національною поліцією України в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис №1-2, 2022. С. 224-230.*
2. Барановська Л.В., Глушаниця Н.В. Психологія ділового спілкування: навч. посіб. К.: НАУ, 2016. 248с.
3. Барко В.І. Концептуальні засади професійно-психологічного тренінгу «збереження психологічного здоров'я поліцейських Національної поліції України». *Право і Безпека. 2016. № 4 (63). С. 104–109.*

4. Вовк О.Б., Кривенчук Ю.П., Шаховська Н.Б. Командна робота та презентаційні навички: навч. посіб. Львів: Тріада плюс, 2019. 270 с.
5. Гоулман Д. Емоційний інтелект; пер. з англ. С.-Л. Гулмецької. Х.: Віват, 2018. 512 с.
6. Ділове спілкування у прокуратурі: навч. посіб. / за ред. А.С. Спаського. К.: Національна академія прокуратури України, 2019. 244 с.
7. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практикум: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 369 с.
8. Інноваційні психологічні технології. Випуск 5; за заг. ред. О. Тіунової, Т. Шейкіної. Київ-Тернопіль: ГО ПДП «Знайди себе», 2018. 200 с.
9. Когут Я. М., Пряхіна Н. О., Жидецький Ю. Ц. Правові та психологічні аспекти застосування поліцейських заходів. *Соціально-правові студії: науково-аналітичний журнал*. 2021. Вип. 4 (14). С. 197–203.
10. Кравченко І. С. Основи управління в Національній поліції: навч. посіб. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 212 с.
11. Конфліктологія: навч. посіб. / С.С. Гнатюк та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 344 с.
12. Куций О.А. Психологія кар'єри: навч. посіб. Львів: СПОЛОМ, 2017. 304 с.
13. Мухіна Г. В. Юридична психологія: навч.-метод. посіб.; за заг. ред. В. М. Бесчастного. К.: ВД «Дакор», 2019. 236 с.
14. Особливості надання психологічної допомоги учасникам АТО: посібник / Остапович В. П. та ін.; за ред. В.О. Криволапчука. К.: ДНДІ МВС України, 2017. 163 с.
15. Пряхіна Н.О., Когут Я.М., Жидецький Ю.Ц. Професійно важливі якості сучасного поліцейського. *Науковий журнал «Габітус»*. 2022. Вип. 39. С. 239–243.
16. Психологія особистості на сучасному ринку праці: монографія / С.С. Бондар та ін.; за заг. ред. Г.А. Пріба та Є. М. Калюжної. Херсон: Олді Плюс, 2020. 369 с.
17. Соціальна психологія: навч. посіб. / Н.Ю. Волянчук та ін. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
18. Стюарт Голланд С., Сільверс Б. Вважаю, що ви помиляєтесь (проте слухаю). Як вивести розмову з глухого кута; пер. з англ. В. С. Ярмольчук. Х.: Віват, 2020. 237 с.
19. Чалдині Р. Переконавання: революційний метод впливу на людей; пер. з англ. Т. Микитюк. 2-ге вид. Х.: КСД, 2019. 351 с.

4. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>

3. Веб-сайт Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua
4. Веб-сайт Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://www1.lvduvs.edu.ua>
5. Journal of Police and Criminal Psychology. The Official Journal of the Society for Police and Criminal Psychology. URL: <https://www.policepsychology.org/Journal>
6. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua>
7. Офіційний сайт/веб-сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua>
8. Освітньо-науковий портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://osvita.mvs.gov.ua/educational-portal>

5. ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на семінарських і практичних заняттях, оцінювання письмових робіт);
- підсумковий контроль (залік).